

tót vág az ut másik oldalán egy öreg fatuskóból valami fabothoz kötött ekelapát segítségével, az egyik férfi ép' hazatér. Dél van és bevégezte a munkanapját, az elsőt, amit két hete végzett; béréből egy font sertéshúst és két font kukoricalisztet vett. A harmadik család visszautasítja a meghívást, mert az asszony biztos benne, hogy férje még éjjel előtt hazatér és hoz enivalót. Az egyik szobában egy hatéves gyerkőc a husborító papírt nyaldossa, — lábai alig vastagabbak, mint egy közép nagyságú kutyáé és hasa óriási. Az angolkór és a vérszegénység annyira legyengítették, hogy egyfolytában nem tud husz lépést tenni. Csontvázszerű arca teljesen fehér. Lassan hal éhen.

A másik szobában, amelyben se szék, sem asztal, valamilyen takaró félébe bugyoláltan az asszony aludni próbál. A padlón, nyílt tűz előtt, két csecsemő. Még nem érték el az egy évet. Valami nyomorult szuka emlőit szopdossák. Egy fiatal lány, 15 és 20 év között, az egyik sarokban próbál melegezni. A szuka feláll és a tűzig mászik. A farkára ül és szűköl a patogó tűz mellett. A lány valamit mond a kutyának, mire az sajnálkozva visszamászik a két bébi mellé. A kicsik az állat langyos oldalához dörgölöznek, sirva keresik a kimerült emlőket.

A két fiatal leány, akik a gyujtót vágják a vén rozsdás vassal, átmennek az udvaron két zsák faforgácsot cipelve maguk után. Dobnak belőle a tűzre, amely rögtön lángolni kezd és felmelegíti a szobát. A takaró alatt az asszony abbahagyja a vacogást és csendesen horkol. A tűz mellett gubbasztó leányka hátrább húzódik, annyira meleg. A szuka felkel és kinyújtózkodik, hogy kissé odébb heverjen. A csecsemők bőgve utána másznak.

A másik szobában a liszt és a hús fő a tűzön. Öten gyűltek a láng köré és nézik, amint pirul a tészta. A kis angolkóros apja karjai alá tekergett és valami kalácsot akar elkapni. Megégeti az ujjait, anyja sós disznósirral keni be. Míg megette a részét, addig nem sirt, de mihelyt végez az evéssel, újra bőg és abba nem hagyja. Panaszkozik, hogy a feje fáj.

Midőn felhívtuk a hatóságok figyelmét a három család nyomorára, először a vállukat vonták, később az újságok nyomására vizsgálatot indítottak és a magtalanitásról vitakoztak.

Kétségkívül, sterilizációt lehet alkalmazni bizonyos szellemileg vagy testileg terhelt egyénekekkel szemben, de ez nem megoldás, ha a déli farmok ezreinek nyomoráról van szó.

BAKTAY ERVIN: INDIA (Bp. Singer és Wolfner, 1936.)

Nagy a távolság a *mesés* Indiától az *igazi* Indiába s ezt a távolságot akarta megrövidíteni *Baktay Ervin* abban a tartalmas könyvben, mely több, mint 600 oldalon 300 képpel ismerteti India multját, jelenét, vallási és népeletét, városait, tájait és műalkotásait. India eddigi leírásai szinte mind a mesékbe torkollanak s vagy a fantázia szüleményei vagy megbizható, de száraz tények reprodukciói. Nem elég ehhez a munkához írónak s nem is elég csupán utazónak lenni, ehhez előzetes felkészültség és a tapasztalat összefogására éles ítélőképesség, sokoldalú történelmi és szociális tájékozottság kell. Nem szabad hiányozni az objektivitásnak, amit a tárgyismeret determinál és nem szabad hiányozni a szubjektivitásnak, mely elmélyedésre indít. India világnézetek elindítója s ma is világnézetek találkozóhelye s az európainak, ha ott jár annál nehezebb megfelelkeznie arról, hogy nyugati és keleti érdekek ütköző pontja is. *Baktay Ervin* szereti Indiát és az indiai problémakört s ez segítette hozzá, hogy kellő energiával felkészüljön India megismerésére, s személyes

összeköttetései is voltak, hogy megismerését érdekes adatokkal gazdagítsa. A személyes összeköttetések — amennyire segítenek, éppúgy ártanak is: néna felfedik, máskor eltakarják a dolgok forrását s ezt a gátlást kell a jó felkészültségnek elhárítani. Baktay Ervin nem külső telfedezésre indult. Nem ismeretlen tájakat akart felfedezni, de az indiai élet színes rajzán át az indus néplélek mélységeibe akart bevilágítani. Munkájában szubjektív lelkesedés vezette, de amit látott, azt mégsem a maga szempontjából, de az indus néplélek szempontjából igyekezett érthetővé tenni. Ez a jól elgondolt írói szándék teszi képessé olyan intenzív beleélésre, amely nélkül egy távoli földnek eltérő viszonyait alig tudnók megérteni.

Az indiai élet színes ábrázolásán kívül főleg a lélekfestés érdekel bennünket. A táj és a szellem harmónikus egysége, mely megmagyarázza a hindu világnézetét, a vallás és bölcsélet fejlődése, elmélyülése és színtézise; s érdekel bennünket a reinkarnáció végzetes elve, mely szerint: mindenki a maga előző tetteinek, múlt életének következményei szerint születik újra, tehát nem véletlen, hogy melyik osztály tagjaként jön a világra.

Az indus hitrendszernek ez a predestinációja látszólag nem nélkülözi az erkölcsi szempontokat, mert mint Baktay mondja: „A születés révén megszabott osztályba tartozás gondolata különben is csak akkor igazságtalan, ha nyugati szemszögből nézzük, vagyis annak a felfogásnak alapján állunk, hogy az egyén csak egyszer él. Mihelyt az életnek ismétlődő, folyamatos sorában hiszünk, nem fogjuk pótolhatatlan veszteségnek látni, ha ez vagy az az egyén egyik-másik életében alantas sorsra születik.“ Így ír Baktay s ezzel a *vallási igazolását* adja az ősi elvnek. Amge a fejlődő élet dialektikája még Indiában is tölteszi magát az ősidőkből átszármazott vallási szempontokon. A verejtékező tömegek Indiában is a *mai* életben akarnak elsősorban segíteni s nem bírják ki a vallásos alap-gondolat ad absurdum való továbbvitelét s ennek következménye, hogy már bőven vannak ipari kasztok, melyekben a céhek és szakszervezetek szerepei surolják egymást: „A vaisyák között már keletkezett több alkaszt, de ezek száma még mindig nem közelíti meg a kézműves-kasztok hallatlan számát. Eszerint a ma Indiában fennálló rengeteg sok kaszt túlnyomó többsége az ipari foglalkozásokra szorítkozik. S a kaszt ezek között a céh, sőt a szakszervezet szerepét játssza. A kasztvezetőség nemcsak a kasztszabályok szigorú betartására ügyel, hanem a kaszt tagjainak jólétéről is tőle telhetően gondoskodik... A munkáskasztok vezetősége tárgyal a munkaadókkal és megakadályozza, hogy egyesek olcsóbb bér mellett is munkát vállaljanak s ezzel a közönség érdekét sértsék. Ugyancsak a kaszt gondoskodik a közösség árváiról, özvegyeiről és munkanélküliség esetén a kaszt tagjainak segélyezéséről.“

Az élet él és élni akar — mondta Ady és az életfejlődésnek jellemző példája, hogyan kapcsolódnak európai példák nélkül is a vallás ősrégi kereteibe a modern munkásmozgalmak. És nem véletlenség, hogy *Gandhi* is a kasztrendszer kinövéséin akar segíteni, mikor a legszegényebb és legelhanyagoltabb népréteget próbálja tervszerű munkájával és mozgalmával a nyomortól megszabadítani. „Gandhi a tömegek elemi szükségleteit akarja biztosítani s megtanítja az évszázadokon át mindenkor elhanyagolt és kizsákmányolt szegény parasztságot arra, hogy segítsen önmagán, mitsem várva a felsőbb osztályok kegyes jóindulatától. De ebben a programban nincs semmi osztálygyűlölet vagy agresszívítás. Nem is lehet, hiszen éppen az a vezérlő gondolata, hogy a nép a maga erejéből emelkedjék méltó emberi színvonalra.“

Semmi kétségünk benne, hogy Baktay Ervinnek ebben a megállapításában igaza van. De mégis jellemző az európai polgári mentalításra, hogy az osztálygyűlölet létezésével vagy hiányával mér le egy mozgalmat. Az egymás érdekeit sértő osztályok létezése és tényleges ellentétei a fontosak s hogy ilyen ellentétek bőven adódnak Indiában is, arról elég épületes rajzokat ad Baktay: „Ha az indiai bennszülött államok szegény népe nem is köszönhet tulsokat uralkodóinak, az India életét tanulmányozó idegen rendkívül érdekes eredményekre tehet szert a maharadzsa udvaraiban. Eleven valóságként láthatja mindazt, ami a Nyugaton már a múlté lett: ókori despoták, középkori oligarchák és renaissance principék tökéletes típusai elevenednek meg előtte s a látványosság romantikus „kellékei”, a határtalan, fantasztikus pompa, a szövevényes udvari intrikák, sőt olykor még az elfeledt börtönök, a gyilok és mérgek sem hiányoznak.“ A Daszera-ünnepségek leírásában az Ezeregyéjszaka vízióhoz hasonlítja Baktay a látott pompát: „Lehetetlen kiszabadulni a szédítő gazdagság, a nagyuri fölény, az egész színes, valószínűtlen csodavilág hatása alól“ és lapokon át festi a nyomort — a fényes érem másik oldalán.

Hogy Gandhit és legbensőbb hiveit nem vezeti osztálygyűlölet, ez negatívum, mely önmagában nem sokat jelent. Sokkal fontosabb Gandhinak ez a másik, jelentős tagadása: „A cél nem szentesíti az eszközöket!“ — s ez az elv nyíltan szembehelyezi a nyugati politikát átszövő machiavellizmussal.

India, mint említettük, nemcsak világnézetek, de érdekek ütközopontja is, s aki a helyszínen figyeli a társadalmi és politikai jelenségeket, annak észre kell vennie a többszáz milliós nép kettős harcát. A hódító Nyugattal szemben India napról-napra jobban kezd ráeszmélni a maga életjogára s e mellett meg kell vívnia a maga külön fejlődési harcát. Baktay Ervin nemcsak az eseményeken és színes társadalmi rajzokon, de India két nagy reprezentánsának, Rabindranath Tagorenak és Gandhinak kitűnően megfestett arcképén keresztül is éreztetni tudja ezt az önvédelmi és fejlődési küzdelmet. Jól látja, hogy a szellemi törekvések végső céljaiban nincs ellentét köztük, de egyéb ellentéteket annál inkább észrevesz. Mindkettőjüknél hosszabb időt töltött, mégis, mikor Tagore kényelmes és fényűző házáat megpillantja, önkéntelenül is Gandhi házára gondol, akinek otthona oly igénytelen, oly esztétikusan szegény, mint a lakója. De hát Tagore nem askéta, mint Gandhi, hanem esztéta, költő és művész. Ha még oly lelkes szavakkal éneklie is meg a tökéletes lemondás és igénytelenség szépségét, mindennapi életében mégis szívesen veszi magát körül a művészet és ipar izléses és kényelmes produktumaival. „Tagore nem tett szegénységi fogadalmat, mint Gandhi és ha nem is tartozik éppen azok közé a gazdagok közé, akiknek az Evangélium szerint oly nehéz bejutniok a mennyek országába, életmódja és tanai közt éppugy, sőt nagyobb mértékben fennáll az az elkerülhetetlen ellentmondás, amit még egy Tolsztoj sem tudott kiküszöbölni életéből.“

India két nagy emberét összehasonlítva megállapítja Baktay, hogy Tagore csak kevesekhez, az irodalmilag műveltek kis köréhez szólt: „Nem tulzás, ha azt állítom, hogy nincs indus, aki ne tudná, kicsoda Gandhi, de a szegény indus nép százmillióinak többsége nem is sejti, ki legyen Tagore.“

Két fejezetet emekünk még ki a gazdag tartalomból. Az egyik Körösi Csoma Sándorról szól, kinek siremlékét az író meglátogatja és, akinek emlékéért az angolok jobban lelkesednek, mint a nagy utazó magyar testvérei. Ime: a tragédia szele még halála után is elkiséri azt a fanati-

kus magyart, aki életet áldozott a magyarság ősrokonainak a felkutatására.

A másik szépen megírt fejezet a kereszténység Indiában való terjedéséről szól. Az indusok reagálnak minden szellemi behatásra és így a keresztény vallás világa is megérintette őket. S hogy a térítés eredménye még sincs arányban ezzel a hatással, az annak tulajdonosát, hogy észrevették, hogy más a vallás, mint a hódítók magatartása. S hogy még ez után a felfedezés után is tudnak érdeklődést mutatni a kereszténység iránt, az annak tudható be, hogy el tudják választani a keresztény vallás tartalmát — a kereszténység világi törekvéseitől. A hinduizmus is heterogén, de még a legkülönbözőbb szektákon keresztül is megvan az egybeolvasztó tendenciája. Az indusok a kereszténységben nem látják ezt az egybeolvasztó erőt. India készséggel fogadja Jézust, de elutasítja a kereszténység idegen formáit. Az indiai kereszténység csak Indián belül, belső, lelki átélés alapján fejlődhetik s ez magyarázza meg Szádhu Szundar Szing, a szikh-indusból lett keresztény apostol térítő munkáját.

A teológiai irodalom évtizedek óta foglalkozik Jézus evangéliumának indus forrásaival. Ezt a kutatást gazdagította egy magyar teológiai tudós, Szimonidesz Lajos is a múlt évben külföldön megjelent munkájában (*Zwei neuerkannte indische Beziehungen Jesu und der Evangelien*). Ezek a teológiai kutatások indiai motívumokat fedeznek fel az evangélium soraiban és Jézus életében, s csodálatosan egybevágnak azokkal a következtetésekkel, melyekre az indus vallási életet helyszínen tanulmányozó Baktaynak el kellett jutnia.

Ma a hinduk legsúlyosabb érve a hittérítők kereszténységével szemben az, hogy az Indiában élő európaikra mutatva megkérdik, vajjon mennyiben keresztények ezek? Mert, ha a kereszténységet ezek képviselik, akkor ők ebből a kereszténységből nem kérnek. Baktay Ervin méltóan csodálkozik azon, mennyire fogékony lehet az igazság iránt India, ha az elriasztó példák ellenére is hajlandó befogadni Jézust. És nemcsak csodálkozása jogos, de következtetése is észszerű: „Ez csak azért lehetséges, mert (India) el tudja választani Jézust és a kereszténység lényegét a keresztényektől s a kereszténység nyugati normáitól.“ — „És ha a lényegét tekintjük, akkor Mahatma Gandhi keresztényebb minden kereszténynél és Szádhu Szundar Szingh olyan csodavirága az Evangélium termőföldjének, aminő évszázadok óta nem ékesítette a nyugati kereszténység parcellákra osztott és gondosan elpalánkolt kertjét.“

A jövő mindig kérdéses. Bizonyos, hogy India nem vette át az európai kereszténység formáit és bizonytalan, hogy Európa átveszi-e az új indiai kereszténység lényegét. Csak egy bizonyos — és ezt Baktay könyve szépen dokumentálja, — hogy India sorsát végeredményben nem külső erőszak, de saját belső erői fogják eldönteni. Kemény Gábor

MAI JAPAN DEKAMERON (Nyugat kiadása 1936)

A Nyugat vállalkozásában megjelent Mai Dekameron sorozatnak értékében a francia gyűjtemény méltó párja ez a japán antológia, érdekességében pedig még annál is jelentékenyebb. Egy tőlünk távol, ha művésziileg nem is felfoghatatlan világ az, amely elénk tárul e novellagyűjtemény olvasásakor. Mint művészi produktum, túl a közösség iránt vállalt felelősség kielégítésén, annyira egységes és egybefüggő, hogy szinte egy részekre tagolt szimultán regénynek tűnik a kötet. Amit hiányolhattott bárki is az előbbi dekameronok kapcsán, a természet jelenlétét, itt megkapja hiánytalanul. Sőt több, a világ egységességét bizonyítandó, a természet, természet tárgyai, játéka, fordulása és alakító ereje legalább